

**Εθνογραφία και Λαογραφία,
Αποικιοκρατία και Σπουδές Περιοχής**
Χειμερινό εξάμηνο 2025-26

**Η ανθρωπολογία ως η επιστήμη
της κατανόησης των «Άλλων»:
Εθνογραφική έρευνα
και η μελέτη της ετερότητας**

Ιωάννης Μάνος

Η Κοινωνική Ανθρωπολογία
ως η μελέτη της κοινωνίας και του πολιτισμού

Ανθρωπολογία:
Η μελέτη της ετερότητας
(του «Άλλου»)

Ερώτηση συζήτησης

- *Τί σημαίνει για σας ετερότητα
(διαφορετικότητα);*
- *Περιγράψτε (καθημερινές και άλλες)
καταστάσεις που παρατηρείτε
στοιχεία/παραδείγματα ετερότητας*

Η Κοινωνική Ανθρωπολογία ως η μελέτη της κοινωνίας και του πολιτισμού

**ερευνά την κοινωνική και πολιτισμική
ποικιλομορφία**, τους διαφορετικούς τρόπους,
δηλ., με τους οποίους οργανώνουν τη ζωή τους
οι άνθρωποι **σε οποιοδήποτε μέρος του
κόσμου**

με στόχο να **κατανοήσει** τις σχέσεις ανάμεσά
τους και τις συνολικές **ομοιότητες και διαφορές**
των κοινωνιών και πολιτισμών

Η εθνογραφική έρευνα

Μια **λεπτομερής μελέτη**
κατά την οποία ο/η ερευνητής/τρια βρίσκεται
σε **άμεση, καθημερινή**
και με διάρκεια χρόνου **σχέση**
με τους ανθρώπους που μελετά
στον **τόπο που αυτοί ζουν, ζώντας μαζί τους**
για μία, όσο το δυνατόν μεγαλύτερη, χρονική περίοδο

Η εθνογραφική έρευνα

με στόχο να βιώσει τον **τρόπο
ζωής** τους, να τον **κατανοήσει**
μέσα από τη **δική τους σκοπιά** και
να τον **περιγράψει**

Η εθνογραφική έρευνα

Η εθνογραφική έρευνα δίνει
έμφαση στον τρόπο που οι
ίδιοι **οι άνθρωποι βιώνουν**
και περιγράφουν τη ζωή τους

Η εθνογραφική έρευνα ως μέθοδος της Ανθρωπολογίας

- Ερευνητικό εγχείρημα με συγκεκριμένες προϋποθέσεις και προδιαγραφές και υπόκειται σε έλεγχο, επαλήθευση ή αναίρεση
- Εντατικό βίωμα, διανοητική και συναισθηματική εμπειρία, η οποία βασίζεται στην προσπάθεια και τις δεξιότητες του ερευνητή να αναπτύσσει διαπροσωπικές σχέσεις

Ιστορικό πλαίσιο εμφάνισης της ανθρωπολογίας ως επιστήμης (2^ο μισό 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αι.)

Συνθήκες για την εμφάνιση και εδραίωση της ανθρωπολογίας:

- *Ευρωπαϊκή αποικιοκρατία*
- *Βιομηχανική επανάσταση και τεχνολογική πρόοδος*
- *Ηγεμονική σχέση εξουσίας Δύσης και μη δυτικών κοινωνιών*
- *Ιδεολογία της ανωτερότητας*
- *Πρακτικές του εκπολιτισμού και της παροχής γνώσης και τρόπων προόδου*

Ιστορικό πλαίσιο εμφάνισης της ανθρωπολογίας ως επιστήμης

(2^ο μισό 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αι.)

Κυρίαρχα ερωτήματα σχετικά με:

- την ανθρώπινη ποικιλομορφία
- την καταγωγή του ανθρώπου
- την παγκόσμια ιστορία του πολιτισμού
- τις διαφορές ανάμεσα στους Ευρωπαίους και τους άλλους λαούς, τους «πρωτόγονους»

Ιστορικό πλαίσιο εμφάνισης της ανθρωπολογίας ως επιστήμης (2^ο μισό 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αι.)

- **Εξελικτισμός:** Η ιδέα της «προόδου» των κοινωνιών: Οι Πολιτισμοί αναπτύσσονται μέσα στο χρόνο και η ανθρωπότητα γίνεται όλο και περισσότερο δημιουργική, λογική και «καλλιεργημένη».
- Τα μέλη των κοινωνιών αυτών θεωρούνται «καλλιεργημένοι» - πολιτισμένοι άνθρωποι

Ιστορικό πλαίσιο εμφάνισης της ανθρωπολογίας ως επιστήμης (2^ο μισό 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αι.)

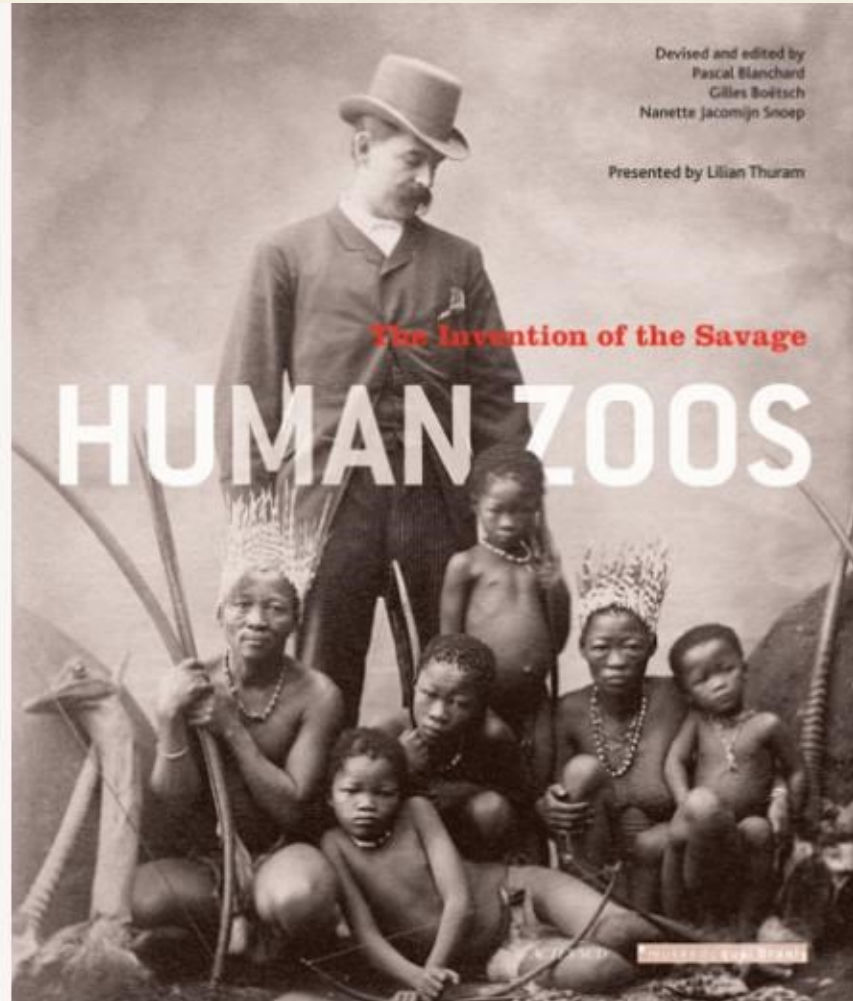
- **Εξελικτισμός:** όλες οι κοινωνίες περνούν μέσα από στάδια εξέλιξης, από τις "πρωτόγονες" κοινωνίες έως τον "πολιτισμένο" κόσμο.
- Οι Δυτικοί ανθρωπολόγοι πίστευαν ότι η Δυτική Ευρώπη βρισκόταν στο απόγειο του ανθρώπινου πολιτισμού με ενδείξεις της πνευματικής της ανωτερότητας, την οικονομική και τεχνολογική πρόοδο

Devised and edited by
Pascal Blanchard
Gilles Boëtisch
Nanette Jacomijn Snoep

Presented by Lilian Thuram

The Invention of the Savage

HUMAN ZOOS

Ανθρωπολογία της πολυθρόνας: Μελέτη μέσω δευτερογενών πηγών

- Οι πρώιμοι ανθρωπολόγοι, που ονομάστηκαν ανθρωπολόγοι της πολυθρόνας, μελετούσαν πολιτισμούς χωρίς να τους επισκέπτονται, εντείνοντας τη δυτική κυριαρχία και την ιδέα της πολιτισμικής ανωτερότητας.
- Δεν είχαν ποτέ κάνει επιτόπια έρευνα αλλά βασίζονταν στις μαρτυρίες περιηγητών, ιεραποστόλων και αποικιοκρατών αξιωματούχων για να σχηματίσουν θεωρίες για κοινωνίες που θεωρούσαν "πρωτόγονες".

Ανθρωπολογία της πολυθρόνας: Μελέτη μέσω δευτερογενών πηγών

- Φανταστείτε έναν ανθρωπολόγο στο Λονδίνο του 19ου αιώνα που μελετά μια «φυλή» της Αφρικής διαβάζοντας τις αναφορές ενός εξερευνητή.
- Χωρίς να έχει προσωπική γνώση υποθέτει ότι αυτοί οι άνθρωποι ζουν σε μια κατάσταση "φυσικής" ζωής, προτού εξελιχθούν σε πολιτισμένο στάδιο.

Ανθρωπολογία και εθνογραφική έρευνα: Η συστηματική επιτόπια έρευνα

- Η γέννηση της ανθρωπολογίας, όπως την ξέρουμε σήμερα, συνδέεται συνήθως με το έργο κάποιων μελετητών που έδρασαν κατά τη διάρκεια των πρώτων δεκαετιών του 20ου αιώνα στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ:
- **Φραντς Μπόας** (Franz Boas)
 - *Ηνωμένες Πολιτείες, [Ιδρυτής της Αμερικανικής Πολιτισμικής Ανθρωπολογίας]*
- **Μπρόνισλαβ Μαλινόφσκι** (Bronislaw Malinowski)
 - *Μ. Βρετανία [Ιδρυτής της Βρετανικής Κοινωνικής Ανθρωπολογίας]*

ΦΡΑΝΤΣ ΜΠΟΑΣ (FRANZ BOAS) (1858-1942) Η.Π.Α.

ΦΡΑΝΤΣ ΜΠΟΑΣ (FRANZ BOAS) (1858-1942)

■ Εκπαίδευση στις Φυσικές Επιστήμες:

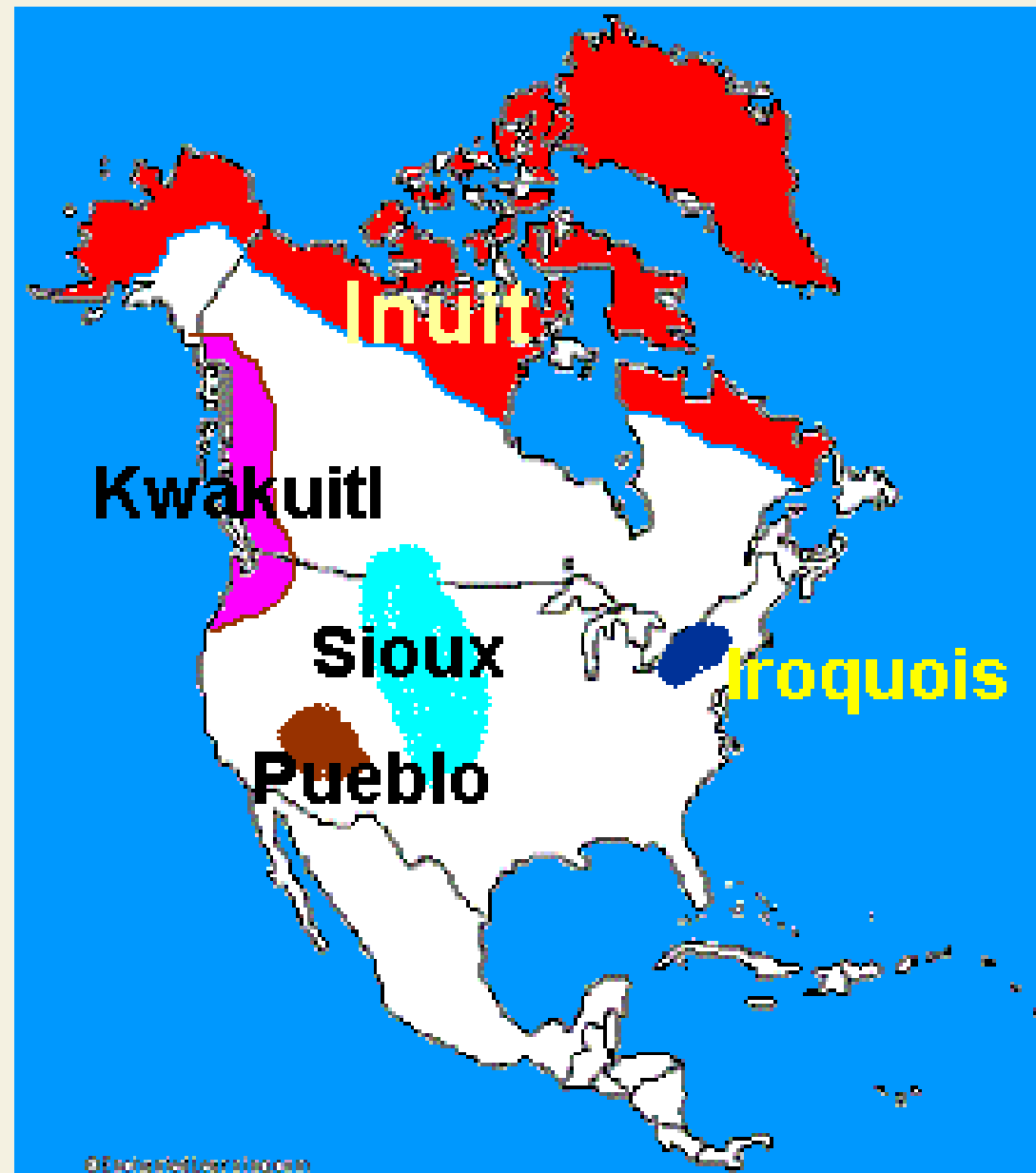
- Σπούδασε **φυσική** και **γεωγραφία**
- Διδακτορικό δίπλωμα στη **φυσική** (1881), εστιάζοντας στην οπτική των χρωμάτων στο νερό.

■ Μετάβαση στην Ανθρωπολογία:

- **Γεωγραφική αποστολή στην Αρκτική** (1883), όπου μελέτησε τους Εσκιμώους (Ινουίτ) του Μπάφινλαντ στον Καναδά. Αυτή η εμπειρία τον οδήγησε να ασχοληθεί με την ανθρωπολογία, καθώς συνειδητοποίησε τη σημασία των πολιτισμικών παραγόντων για την κατανόηση της ανθρώπινης ζωής και κοινωνίας.

■ Ακαδημαϊκή Καριέρα :

- Μετανάστευσε στις ΗΠΑ και έγινε καθηγητής στο **Πανεπιστήμιο Columbia**
- Διαμόρφωσε την ανθρωπολογία ως επιστήμη, εστιάζοντας στη **γλωσσολογία**, τη **φυσική ανθρωπολογία**, την **αρχαιολογία** και την **πολιτισμική ανθρωπολογία**.

alamy

Image ID: 2DR08G4
www.alamy.com

alamy

Image ID: G0DHDC
www.alamy.com

**ΜΠΡΟΝΙΣΛΑΒ ΜΑΛΙΝΟΦΣΚΙ (BRONISLAW
ALINOWSKI)
(1884-1942)**

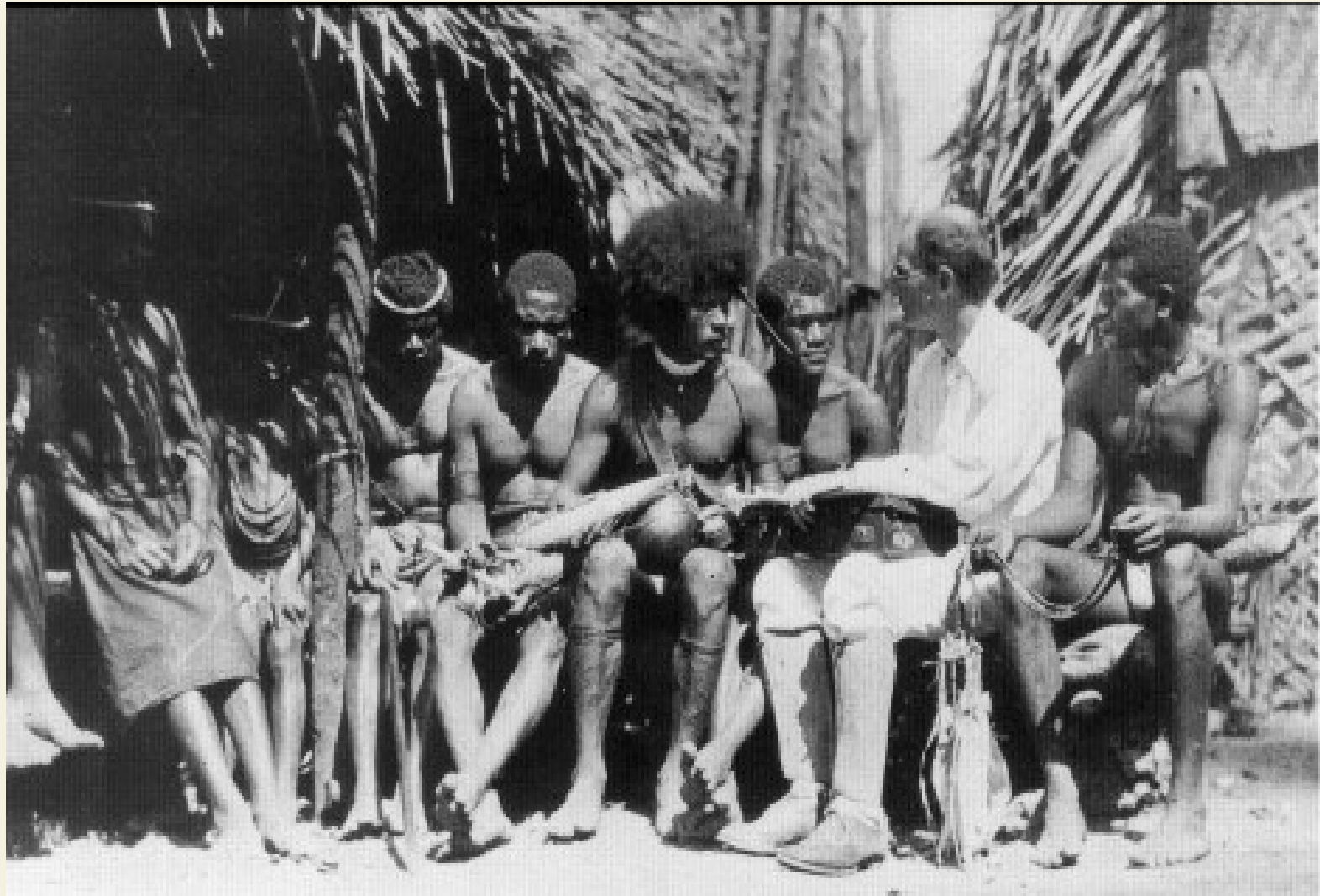

ΜΠΡΟΝΙΣΛΑΒ ΜΑΛΙΝΟΦΣΚΙ (BRONISLAW ALINOWSKI) (1884-1942)

- Σπούδασε φυσικές επιστήμες, μαθηματικά και φιλοσοφία
- Μελέτησε ανθρωπολογία και την ψυχολογία διαβάζοντας έργα όπως το *Golden Bough*
- Μεταπτυχιακές Σπουδές στην ανθρωπολογία στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου (LSE) (1910)
- Διδακτορικό δίπλωμα το 1916
- Επιτόπια έρευνα στα Νησιά Τρόμπριαντ (1914)
 - Παρέμεινε για αρκετά χρόνια και καθιέρωσε τη μέθοδο της συμμετοχικής παρατήρησης που αποτελεί τη βάση της σύγχρονης εθνογραφίας

Εθνογραφική έρευνα και η ‘ανθρωπολογική ματιά

- Πως βιώνουν οι άνθρωποι τη ζωή τους από τη δική τους σκοπιά
- Πως περιγράφουν την εμπειρία τους

Εθνογραφική έρευνα και η ‘ανθρωπολογική ματιά

- Με ποιους τρόπους ορίζει η κάθε κοινωνία τις δικές της αντιλήψεις, αξίες, συμβάσεις, πρότυπα
- Ποιες ομοιότητες και διαφορές υπάρχουν εντός μιας κοινωνίας και ανάμεσα σε διαφορετικές κοινωνίες

Εθνογραφική έρευνα και η 'ανθρωπολογική ματιά

- Η εθνογραφία εξετάζει το «γίγνεσθαι», δηλ. τη διαδικασία και υπογραμμίζει τη συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνική πραγματικότητα
- Η εθνογραφική επιτόπια έρευνα προσλαμβάνεται ως ένας διάλογος ανάμεσα στους δύο.

Εθνογραφική έρευνα και η ‘ανθρωπολογική ματιά

- Συμμετοχή στην κοινωνική ζωή
- Άμεση παρατήρηση - βιωματικές εμπειρίες
- Αλληλεπίδραση ανάμεσα στα μέλη της υπό έρευνα κοινωνίας και τον/την ερευνητή/τρια
- Προσπάθεια να αποτελέσουμε μέρος των προσωπικών τους σχέσεων
- Η διάρκεια παραμονής και ο βαθμός εμπλοκής καθορίζουν το βαθμό κατανόησης

Η εθνογραφική έρευνα

- **Αλληλεπίδραση** ανάμεσα στα μέλη της υπό έρευνα κοινωνίας και τον/την ερευνητή/τρια
- **Συμμετοχή** στην κοινωνική ζωή
- **Άμεση παρατήρηση** - βιωματικές εμπειρίες
- Προσπάθεια να αποτελέσουμε **μέρος των προσωπικών τους σχέσεων**
- Η **διάρκεια παραμονής** και ο **βαθμός εμπλοκής** καθορίζουν το **βαθμό κατανόησης**